

НОВИ ПОДАЦИ О ТУРСКО-ЦРНОГОРСКОМ РАТУ 1712. ГОДИНЕ

Има догађаја у историји народа који несразмјерно својој историјској важности добију изванредан значај. Такав случај је и са турско-црногорским ратом 1712. године. Противурјечност података пружа могућност за опречне закључке. Немам намјеру да покрећем већ фамозно питање Царева Лаза, него само да објавим нове податке о турском походу на Црну Гору 1712. године. Тиме ћу избјећи неугодне полемике и на најбољи начин допринијети унапређењу објашњења питања. Сваки податак који употпуњује слику историјског збивања увијек је користан за науку.

Сви подаци потичу из пера генералног провидура Далмације и Албаније Карла Пизанија који је био свједок збивања и о томе оставио аутентична свједочанства. Други његови извјештаји о истом догађају познати су науци. Из докумената сам преузео само оне податке који се односе на догађај, и то објављујем у преводу на српскохрватски језик. Таквих података има пет. Намјерно сам написао ову биљешку умјесто опширнијег увода, да ми се не би пребацила страст за полемику. Уосталом, најкраће одстојање између науке и историчара је докуменат. Документе доносимо хронолошки.

Задар 16. маја 1712.

„Из обавјештења које сам добио види се да је влада наредила окупљање великог броја људи да укроте побуњенике. Већ се то види по доласку једног капиције са ферманом којим се наређује окупљање четири санџакбега“.¹

Херцег-Нови 15. јула 1712.

„Пошто је извршено окупљање (војске) пропорционално од свих папша одређених за овај подухват са њима је дошао и сераскјер Ахмет у ове крајеве близу Никшића са једном армијом од 20.000 људи, већином пјешака, и спојио се с албанским папшом који се са око 7.000 људи очекивао и под сераскјеровом је командом. Посматрам га како се са свим снагама упутио према Цетињу да истријеби устаничко гнездо и да се осигура колико

¹ Archivio di Stato Venezia, Archivio dei baili veneti à Constantinopoli, busta 130.

је могуће од Милорадовића и реченог владике који су коловође и најупорнији побуњеници. Иако се може рећи да су Турци до сада полако напредовали, можда са жељом да виде побуњене поданике да се опамете и окану оружја, сада изгледа да су одлучили да дејствују енергично и одлучно. Зато носе са собом неколико топова средњег калибра, бомбе и мерзере поред крампова, лопата и ћускија, не само да крче пут на тјескобним местима него да то употријебе да униште мјеста у којима су се побуњеници учврстили. Такође им (Турцима) не недостаје провијант, али колико год га има неће им бити довољно за дуже вријеме за не малу војску која не може да се одржи у једној неплодној земљи зато што је бројна, и сходно томе сераскјер није наредио да је руше и пустоше. Према томе, може се вјеровати да неће закаснити покушаји да се почне с акцијом, да би распустио људе којих има велики број, и да се што прије врате њиховим кућама. Тачно је, како се сазнаје, побуњеници нијесу застрашени или збуњени. Иако су по броју мањи јер их нема више од око 5.000 без искусног старјешине који би њима командовао, оскудни у намирницама и скоро лишени муниције, на сваки начин показују да не схватају приближавање толико велике војске...

Исход се не може засигурно предвидјети, јер је смјелост ових (Црногораца) невјероватна. Сигурно је ако паша успије да продре до Цетиња све ће срушити. Мисли да сравни манастир и цркву и затим да подигне једно утврђење са посадом како би будуће спријечио било какве метеже“.²

Котор 13. августа 1712.

„Сада треба да Вас обавијестим о његовом (сераскјеровом) уласку у Црну Гору иако са техноћама и крвљу. Паша је напредовао са војском до Цетиња гдје се и сада налази, али не латодан јер је потпуно разорио манастир и срушио владичину цркву“.³

Котор 7. септембра 1712.

„У вријеме када се он (сераскјер) приближио са војском овим границама да украти побуњенике, последије извршења тога, требало је са њим ступити у договор на најбољи начин. У том циљу упутио сам мога драгомана на Цетињско поље пошто је сераскјер ушао у Црну Гору. Код њега (сераскјера) се налази један капиција који је дошао прије неколико мјесеци због окупљања војске. Још му је било поверено извршење наређења из којег се виде све потанкости“.⁴

² Исто.

³ Исто.

⁴ Исто.

Херцег-Нови септембра 1712.

„О догађајима са ових граница рећи ћу Вашој узвишености да је босански сераскјер-паша може се рећи, завршио са гушењем метежа и смирио црногорска бунтовна племена, мада са губитком не малог броја његових људи, с обзиром на погодност мјеста устаника и на одлучно држање једног дијела сељака који су, пошто су му дали таоце, напали његову заштитницу када се повлачио из Црне Горе“.⁵

Г. Станојевић